

Advies van de stuurgroep WAV

inzake

**De aanwijzing van de zeer
kwetsbare gebieden in het kader
van de Wet ammoniak en veehouderij**

Inhoudelijk vastgesteld op:
17 mei 2010
Assen

Voorwoord

De Wet ammoniak en veehouderij is een wet die invulling geeft aan het aanvullende, gebiedsgerichte ammoniakemissiespoor. Het generieke beleid in Nederland is vorm gegeven met het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij (Staatsblad 2008, nr. 93). Samen moet deze wetgeving zorgen voor een beperking van de uitstoot van ammoniak door of vanuit veehouderijbedrijven. In de Wet ammoniak en veehouderij is bepaald dat provinciale staten van de provincie verantwoordelijk zijn voor het aanwijzen van zeer kwetsbare gebieden. In een zone van 250 meter rondom deze zeer kwetsbare gebieden gelden beperkingen voor veehouderijen, die zijn opgenomen in de wet zelf. Dit document geeft een inhoudelijke beschrijving van de wijze waarop het advies van gedeputeerde staten aan provinciale staten over de aan te wijzen zeer kwetsbare gebieden vorm kan worden gegeven.

Provinciale staten zijn met enige regelmaat op de hoogte gehouden van de voortgang van het proces. Hieronder staat een opsomming van de brieven die namens het college van gedeputeerde staten zijn verzonden aan provinciale staten en waarin informatie staat opgenomen over het proces van de kaart Wav. Daarnaast is op 22 mei 2008 een inhoudelijke presentatie verzorgd door de projectleider aan de statencommissie Omgevingsbeleid, voorafgaand aan de vergadering van de commissie.

- 19 april 2007, kenmerk (16/5.8/2007002659)
- 13 maart 2008, kenmerk (11/5.3/2008003059)
- 27 mei 2009, kenmerk 21/5.7/2009005721
- 13 november 2009, kenmerk (46/6.1/2008013166)
- 25 maart 2010, kenmerk (12/5.1/2010004265)

De huidig geldende Wet ammoniak en veehouderij is in werking getreden op 1 mei 2007. De provincie Drenthe heeft al ervaring met het aanwijzen van gebieden op grond van de Wet ammoniak en veehouderij. Op 8 mei 2002 is de eerdere versie van de Wet ammoniak en veehouderij in werking getreden. Op basis van deze oude wet hebben gedeputeerde staten in 2004 al twee besluiten genomen, waarin is aangegeven waar de voor verzuring gevoelige onderdelen van de Ecologische hoofdstructuur zijn gelegen. De kaart die bij het laatste genomen besluit hoort (14 december 2004), wordt de Drentse kaart Wav genoemd en is nog steeds van kracht. Pas wanneer het besluit van provinciale staten over de aanwijzing van de zeer kwetsbare gebieden is genomen, vervalt de werking van de huidige Drentse kaart Wav. De nieuwe wet, en daarmee ook de nieuwe Drentse kaart Wav, heeft tot doel om alleen de zeer kwetsbare natuur te beschermen. Hierdoor worden minder veehouderijen beperkt in hun bedrijfsvoering.

Gedeputeerde staten hebben een stuurgroep ingesteld die haar van advies voorziet over hoe om te gaan met de opdracht om de kaart Wav aan te passen. Onder verantwoordelijkheid van de stuurgroep Wav is een projectgroep Wav actief geweest. Dit onderhavige document is het eindadvies van de stuurgroep Wav aan gedeputeerde staten. Het omvat een stappenplan hoe te komen tot de aanwijzing van alleen de zeer kwetsbare gebieden van Drenthe.

Zowel in de projectgroep als de stuurgroep zijn regionale belangenbehartigers vertegenwoordigd geweest. Dit omdat het enerzijds in het kader van creëren van draagvlak voor de uit te voeren opdracht een grote toegevoegde waarde heeft. Anderzijds is in de Wet ammoniak en veehouderij ook expliciet aangegeven dat een besluit van gedeputeerde staten moet worden voorbereid met regionale en lokale belangenbehartigers c.q. vertegenwoordigers. De volgende organisaties zijn betrokken/vertegenwoordigd geweest bij de opstelling van dit advies: vertegenwoordiging namens de Drentse gemeenten, LTO-Noord (voor alle te onderscheiden veehouderijsectoren), Natuur en Milieufederatie Drenthe (mede namens Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Het Drentse Landschap) en het Drents Agrarisch Jongeren Kontakt.

Samenstelling Stuurgroep Wav

Voorzitter

Dhr. R. Munniksma

Namens

Provincie Drenthe

Leden

Dhr. H. Brink

Dhr. E. Dolfing

Dhr. R. Hoekstra

Dhr. B. Wiekema

LTO-Noord

Vereniging Drentse Gemeenten

Natuur- en Milieufederatie Drenthe¹

Drents Agrarisch Jongeren Contact

Vervangers

Dhr. A. Steenbergen

Dhr. H. Brink

LTO-Noord

Staatsbosbeheer

Notulen

Dhr. A. Venekamp

Projectleider Wav

¹ Vertegenwoordiging mede namens Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Het Drentse Landschap

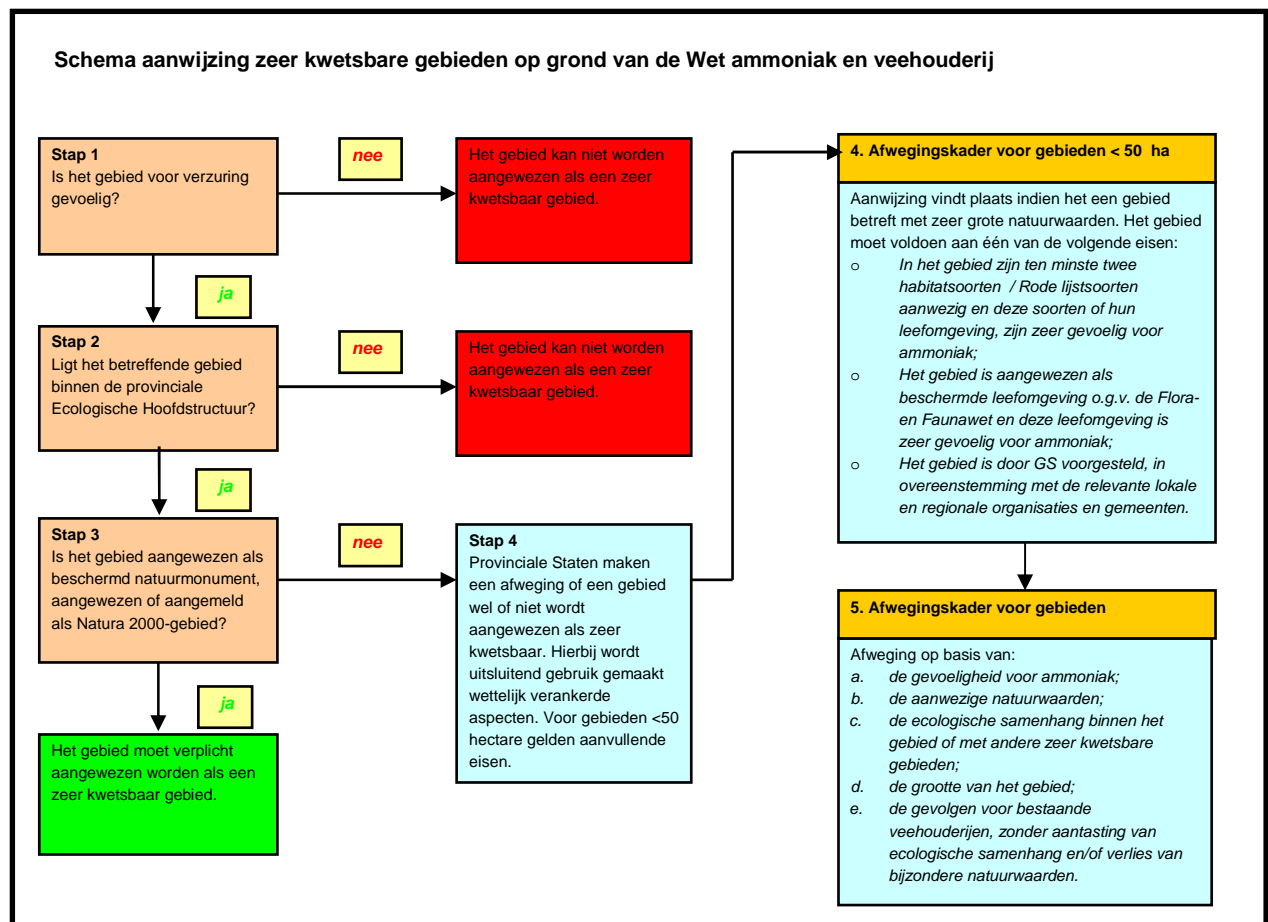
Inhoudsopgave

Algemene inleiding	5
1. Voor verzuring gevoelige gebieden	6
2. Ecologische hoofdstructuur	8
3. Verplicht aan te wijzen gebieden	10
4. Aanvullend afwegingskader voor gebieden < 50 hectare	11
5. Afwegingscriteria ten aanzien van niet verplichte gebieden	13
I. De gevoeligheid voor de effecten van ammoniak	13
II. De aanwezige natuurwaarden	14
III. De ecologische samenhang	14
IV. De grootte van het voor verzuring gevoelig gebied	14
V. De gevolgen voor bestaande veehouderijen	16
6. Integraal beoordelingskader	18
7. Individuele beoordeling en maatwerk	20
8 Eindcijfers	22
Bijlage 1 Doelsoorten paddenstoelen	
Bijlage 2 Doelsoorten vaatplanten	
Bijlage 3 Eindrapportage Rode lijstsoorten	
Bijlage 4 Aantallen doelsoorten in Wav gebieden Drenthe	
Bijlage 5 Aanvullende informatie over gevoeligheid voor verzuring	
Bijlage 6 Scoretabel integraal beoordelingskader	
Bijlage 7 Ontwerpkaart Wet ammoniak en veehouderij	

Algemene Inleiding

Op 17 februari 2007 is de wijziging van de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) gepubliceerd (Staatsblad 2007, nr. 103). Op 1 mei 2007 is de wet in werking getreden. In de gewijzigde Wav is opgenomen dat provinciale staten (PS) gebieden moeten aanwijzen die als zeer kwetsbaar kunnen worden aangemerkt. Het te nemen besluit dient vergezeld te gaan van kaarten waarop de aangewezen gebieden staan weergegeven. De aanwijzing van de gebieden vindt plaats op grond van de bepalingen en criteria die zijn opgenomen in de Wav. Bij de aanwijzing van de zeer kwetsbare gebieden bestaat een bepaalde beleidsvrijheid vorm gegeven moet worden op basis van in de Wav opgenomen afwegingscriteria. Dit document geeft aan op welke wijze de wettelijke bepalingen kunnen worden toegepast en de afwegingscriteria kunnen worden ingevuld en uitgewerkt, via een evenwichtige systematiek.

In het onderstaande schema zijn de verschillende te nemen stappen uit de Wav weergegeven. Deze rapportage volgt de genummerde stappen uit het onderstaande schema, aangevuld met de hoofdstukken 6, 7 en 8. In hoofdstuk 1 wordt uitleg gegeven over de term voor verzuring gevoelige gebieden, waarna in hoofdstuk 2 de provinciale EHS van Drenthe nader wordt belicht. In hoofdstuk 3 wordt beschreven welke gebieden in Drenthe verplicht moeten worden aangewezen op grond van de Wav. Hoofdstuk 4 geeft de invulling weer van de extra inhoudelijke afweging die voor gebieden die kleiner zijn dan 50 hectare moet worden gemaakt aan de hand van Rode lijstsoorten. Hoofdstuk 5 geeft een inhoudelijke beschrijving van de afwegingscriteria voor alle niet verplicht aan te wijzen gebieden en op welke wijze daar inhoud aan is gegeven. In hoofdstuk 6 wordt een integraal beoordelingskader geïntroduceerd en toegelicht, waarna in hoofdstuk 7 het maatwerk op individueel niveau wordt uitgewerkt. De uiteindelijke cijfers waar dit alles toe leidt staan in hoofdstuk 8 weergegeven.

1. Voor verzuring gevoelige gebieden

Een natuurgebied is niet zonder slag of stoot aan te merken als een gebied dat voor verzuring gevoelig is op grond van de geldende wet- en regelgeving. Er moet worden voldaan aan een aantal duidelijk gedefinieerde voorwaarden voordat een gebied als zodanig mag worden bestempeld. Hieronder volgt een opsomming van de geldende wettelijke criteria. Vervolgens wordt een link gelegd naar de huidig geldende Drentse kaart Wav en de daarvoor gebruikte gebiedsinformatie. De belangrijkste afweging die moet worden gemaakt bij het kunnen aanwijzen van gebieden op grond van de Wav, is dat het moet gaan om gebieden die gevoelig zijn voor ammoniak. Welke andere status een gebied al dan niet heeft, bijvoorbeeld de status van Natura 2000-gebied, een gebied (of het aan te wijzen gedeelte ervan) moet om aangewezen te kunnen worden gevoelig zijn voor ammoniak.

Wanneer mag een gebied worden aangemerkt als gevoelig voor verzuring?

In artikel 1, eerste lid, van de Wav is het volgende opgenomen:

“voor verzuring gevoelig gebied: gebied dat onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip van het vervallen van de Interimwet ammoniak en veehouderij als voor verzuring gevoelig was aangemerkt krachtens artikel 1, tweede lid, van die wet, met dien verstande dat:

- a. een gebied dat op grond van artikel 2, eerste lid, onder b, van de Uitvoeringsregeling ammoniak en veehouderij als voor verzuring gevoelig gebied was aangewezen bij een verordening die tegelijk met voornoemde wet is vervallen, niet als voor verzuring gevoelig wordt aangemerkt, en
- b. een gebied waarop voor 1 januari 2002 een convenant als bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder b, van de Uitvoeringsregeling ammoniak en veehouderij van toepassing was, niet als voor verzuring gevoelig wordt aangemerkt.”

De inhoud van het begrip ‘voor verzuring gevoelig gebied’ is zoals uit het bovenstaande blijkt geregeld in de artikelen 1 tot en met 3 van de voormalige Uitvoeringsregeling ammoniak en veehouderij (Uav). Op grond van de aangehaalde artikelen moet het volgende als voor verzuring gevoelig gebied worden aangemerkt:

- i. bossen, natuurterreinen en landschapselementen die gelegen zijn op voor verzuring gevoelige grond en een oppervlakte hebben van ten minste 5 hectare of door de gemeenteraad bij verordening krachtens de Gemeentewet op een bij die verordening behorende kaart als voor verzuring gevoelig gebied zijn aangewezen,
- ii. de natuurterreinen ‘schraalland’, ‘duinterreinen’ en ‘hoogveen’ en het landschapselement ‘bloemdijk’ die een oppervlakte hebben van ten minste 5 hectare of door de gemeenteraad op een bij die verordening behorende kaart als voor verzuring gevoelig gebied zijn aangewezen.

Verder geldt voor alle gebieden onder i en ii dat de aanleg of de begrenzing ervan moet hebben plaatsgevonden vóór 1 mei 1988. Nieuw aangelegde natuur van na de voornoemde datum, kan daardoor nooit als voor verzuring gevoelig worden aangemerkt. Dergelijke gebieden kunnen om op basis van die wettelijke grondslag nooit voorkomen op een kaart Wav.

De bovengenoemde uitgangspunten zijn ook toegepast bij de totstandkoming van de eerste Drentse kaart Wav. Bij de totstandkoming van de huidig geldende kaart Wav, besluit van 14 december 2004 is gebruik gemaakt van de informatie over voor verzuring gevoelige gebieden van alle Drentse gemeenten. Dit betekent informatie over alle gebieden waarmee de gemeenten bij de uitvoering van de Interimwet ammoniak en veehouderij (Iav) hebben gewerkt. Alle door de gemeenten, of samenwerkingsverbanden van gemeenten, geproduceerde kaarten en besluiten zijn door de provincie 1 op 1 overgenomen. Veelal betrof het met de hand getekende kaarten. Door de provincie zijn alle gemeentelijke kaarten op een

eenduidige manier gedigitaliseerd. Na controle door de gemeenten en waar nodig aanpassing door de provincie, is deze nieuw opgebouwde digitale kaart gebruikt als uitgangspunt voor de eerste Drentse kaart Wav.

Besloten is om bij de opstelling van de nieuwe kaart Wav de huidige geldende kaart Wav als uitgangspunt te nemen. Dit, omdat alle gebieden inmiddels een bepaalde bekendheid en status hebben gekregen via formele aanwijzing. Enerzijds via de aanwijzing op grond van de Interimwet ammoniak en veehouderij door de gemeenten en anderzijds in 2004 door het provinciale besluit. Ook is de Drentse kaart Wav door de Raad van State beoordeeld en goed bevonden in 2005 (ABRS 29 juni 2005, nr. 200409143/1/M3).

2. Ecologische hoofdstructuur

Oude EHS-kaart

In artikel 1, eerste lid, van de Wav is de definitie van de ecologische hoofdstructuur (EHS) opgenomen. De leidende beschrijving en invulling van de Drentse EHS was bij de start van dit project opgenomen in Provinciaal Omgevingsplan (POP-II). In het POP-II staat de EHS gedefinieerd als “een duurzaam samenhangend stelsel van natuurrelaties en waarden, gebaseerd op een netwerk van gebieden met hoofdfunctie natuur, alsmede gebieden met natuurwaarden in agrarische gebieden”. De omschrijving van de EHS uit het POP II heeft ook ten grondslag gelegen aan de huidige geldende kaart Wav.

In het POP-II staat dat de EHS bestaat uit de volgende onderdelen:

- o grotere bestaande natuur- en bosgebieden;
- o de in het Integraal gebiedsplan Drenthe begrensde natuur- en beheersgebieden;
- o ecologische verbindingzones;
- o robuuste verbindingen.

De besluiten op grond van de Wav van 3 februari 2004 en 14 december 2004 hebben ook een deel van de EHS definitief begrensd. Met die besluiten zijn de voor verzuring gevoelige onderdelen van de EHS begrensd. Het is daarmee ook logisch dat deze Drentse kaart onderdeel uitmaakt van de provinciale EHS. Want in de voornoemde besluiten hebben, om uiteenlopende redenen, grenscorrecties plaatsgevonden aan eerder op kaart gezette natuurgebieden. De voornoemde besluiten zijn getoetst door de Raad van State en zijn als correct beoordeeld. Hiermee hebben de in de besluiten begrensde gebieden de status van EHS behouden en zijn ze extra bekrachtigd. De kaart Wav d.d. 14 december 2004 maakt als kaartlaag onderdeel uit van de opbouw van de Drentse EHS.

Aan de hand van de hierboven weergegeven beschrijving heeft een ambtelijke werkgroep binnen de provincie Drenthe in 2007 een nieuwe EHS-kaart geproduceerd. Voorheen zijn aan de hand van de bovengenoemde onderdelen werkkaarten gemaakt, maar die hebben nimmer een formele status gehad. De EHS-kaart die in de loop van 2007 is gemaakt heeft wel formele status gekregen, want deze is op 18 december 2007 door GS vastgesteld. De EHS-kaart is een kaart die in ontwikkeling is. Met het voornoemde besluit van GS is de stand van zaken omtrent de EHS tot en met dat moment op de kaart weergegeven. Op 16 december 2008 is de EHS-kaart gewijzigd vastgesteld door GS. Met deze laatste genoemde EHS-kaart is het proces tot aanpassen van de kaart Wav van start gegaan. De kaart van 2008 zou als basis gaan dienen bij de opstelling van de nieuwe kaart Wav. Ware het niet dat zich een nieuwe ontwikkeling voordeed.

Nieuwe EHS-kaart

In de loop van 2009, onder andere door ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe omgevingsbeleid van Drenthe, is een voor de kaart Wav belangrijke ontwikkeling in gang gezet. Bestuurlijk is de wens opgevat om te komen tot een robuustere invulling van de EHS-kaart. Dit betekent een EHS-kaart die minder versnippering en kleine losliggende gebieden bevat en zich meer concentreert op de grote natuurkernen. Wetende dat een aanpassing als hiervoor omschreven directe gevolgen heeft voor de op te stellen kaart Wav, is in juni 2009 besloten de werkzaamheden met betrekking tot het aanpassen van de kaart Wav op te schorten tot het moment dat de vernieuwde, robuuste EHS-kaart bekend zou zijn. Op 23 november 2009 is in bestuurlijk overleg tussen de provincie, LTO-Noord, Natuurmonumenten, Stichting Het Drents Landschap, Natuur- en Milieufederatie Drenthe en Staatsbosbeheer overeenstemming bereikt over de principes waaraan een nieuwe EHS-kaart moet voldoen. Een (voorlopig) beeld van de nieuwe invulling van de robuuste EHS-kaart is gemaakt en ook opgenomen in het provinciale ontwerp Omgevingsvisie. Tevens is bestuurlijk tussen de genoemde partijen afgesproken dat die nieuwe (concept)

EHS-kaart gebruikt dient te worden bij het opstellen van de nieuwe (concept) kaart Wav. Het onderhavige advies is dan gebaseerd op de nieuwe EHS-kaart.

De EHS zal in de toekomst verder ontwikkelen en ook de invulling van de ecologische verbindingzones en robuuste verbindingen krijgen daarin verder hun beslag. De EHS wordt verder aangevuld met gebieden die nog begrensd moeten worden of op andere wijze als EHS worden bestemd. Daarnaast liggen er reserveringen voor gebieden die in landinrichting hun invulling moeten krijgen, de zogenaamde stergebieden. Het voornemen is om de EHS-kaart ieder jaar te actualiseren. Overigens is het van belang te realiseren dat de nieuw gerealiseerde natuur (na 1 mei 1988) nooit als voor verzuring gevoelig kan worden aangemerkt op grond van de definities die gelden binnen de Wav (zie paragraaf 1a). Wel kunnen aanpassingen aan de EHS-kaart gevolgen hebben voor de kaart Wav op het moment dat bestaande natuur niet langer tot de EHS zou worden gerekend. Dan vervalt een van de grondslagen om een gebied op grond van de Wav aan te kunnen wijzen als een zeer kwetsbaar gebied. Als een dergelijke situatie zich voordoet zal de kaart Wav daarop moeten worden aangepast, conform artikel 2a, lid 7, van de Wav.

3. Verplicht aan te wijzen gebieden

De verplichting tot aanwijzen van deze gebieden door PS komt voort uit artikel 2, derde lid, van de Wav. Voor verzuring gevoelige gebieden, of delen daarvan, die zijn gelegen binnen beschermde natuurmonumenten of Natura 2000 gebieden die zijn aangewezen door de Minister van LNV, of nog niet zijn aangewezen, maar al wel zijn aangemeld en door de Europese Commissie van communautair belang zijn verklaard, moeten verplicht worden aangewezen als zeer kwetsbare gebieden. De Natura 2000-gebieden bestaan uit zowel de Vogelrichtlijngebieden als ook de Habitatrictlijngebieden. In dit document wordt consequent de naam 'Natura 2000-gebieden' aangehouden. Dus alle Natura 2000-gebieden, of delen daarvan, die op grond van stap 1 van het schema als voor verzuring gevoelig worden aangemerkt, ongeacht de mate waarin de gebieden voor verzuring gevoelig zijn, moeten verplicht worden opgenomen op de kaart Wav. Hier is geen beleidsvrijheid mogelijk.

Binnen de provincie Drenthe komen ook vier beschermde natuurmonumenten voor. Voor beschermde natuurmonumenten geldt hetzelfde als voor Natura 2000-gebieden, namelijk dat deze verplicht door PS moeten worden aangewezen als ze voldoen aan de eisen van voor verzuring gevoeligheid. Voor twee van de gebieden (Witterveld en Meerstalblok) geldt dat ze onderdeel uitmaken van een groter Natura 2000-gebied en vanuit die hoede al verplicht aangewezen moeten en zullen worden. Voor 1 gebied (Overcingel) geldt dat het geen onderdeel uitmaakt van de EHS en daarmee niet als voor verzuring gevoelig kan worden aangemerkt (zie hoofdstuk 2). Het overgebleven gebied (Elzenbroek) maakt wel onderdeel uit van de EHS, maar is nimmer als voor verzuring gevoelig aangemerkt voor het vervallen van de lav en kan als gevolg daarvan ook nu niet als voor verzuring gevoelig worden aangemerkt (zie hoofdstuk 2). De conclusie is dat er geen zelfstandige beschermde natuurmonumenten verplicht aangewezen hoeven te worden.

4. Aanvullend afwegingskader voor gebieden < 50 hectare

Voor gebieden die kleiner zijn dan 50 hectare geldt op grond van de Wav het 'nee, tenzij-beginsel'. Deze gebieden mogen alleen aangewezen worden als het een gebied betreft met zeer grote natuurwaarden. In de wet, artikel 2, lid 5 jo. lid 6, is bepaald dat het gebieden met zeer grote natuurwaarden betreft indien:

- a. In het gebied meer dan een soort aanwezig is die is opgenomen in bijlage II van richtlijn (EEG) nr. 92/43 of in de bijlage bij het Besluit Rode lijsten flora en fauna en deze soorten of hun leefomgeving zeer gevoelig zijn voor de effecten van ammoniak;
- b. Het gebied is aangewezen als beschermde leefomgeving krachtens artikel 19 van de Flora- en faunawet en deze leefomgeving zeer gevoelig is voor de effecten van ammoniak, of
- c. Het gebied door gedeputeerde staten, in overeenstemming met de lokale en regionale organisaties op het terrein van natuur en landbouw die naar het oordeel van gedeputeerde staten representatief zijn alsmede de colleges van burgemeester en wethouders van gemeenten waartoe het betreffende gebied behoort, is voorgesteld om als zodanig te worden aangemerkt.

Ad a.

Het moet gaan om duidelijke voorkomens of groeiplaatsen gebaseerd op een recentelijke natuurinventarisatie. Incidentele waarnemingen of de aanwezigheid van slechts enkele exemplaren is onvoldoende.

Ad b.

In Drenthe zijn geen gebieden aangewezen als beschermde leefomgeving krachtens artikel 19 van de Flora- en faunawet. Voor Drenthe is deze categorie dan ook niet van belang.

Ad c.

In dit advies is geen gebied als zodanig aangemerkt.

Ten aanzien van de voorkomens van Rode lijstsoorten in de gebieden die kleiner zijn dan 50 hectare, is het volgende besloten: de voor Drenthe van belang zijnde soorten waarmee snel en effectief kan worden beoordeeld of sprake is van hoge natuurwaarden, zijn de eventuele aanwezigheid van de voor verzuring gevoelige Rode lijstsoorten paddenstoelen en vaatplanten. Deze twee soorten geven een goede en snelle indicatie van de huidige waarde en de ontwikkelingswaarde van een natuurgebied. Voor zowel de vaatplanten als de paddenstoelen is nagegaan of voldoende informatie aanwezig was om aan te kunnen geven of de aanwezigheid van deze soorten aan de te onderscheiden gebieden gekoppeld kon worden.

Paddenstoelen

De informatie over Rode lijstsoorten paddenstoelen die gebruikt is binnen dit advies is geheel afkomstig van een externe deskundige op dit gebied, namelijk de heer E. Arnolds. Hij heeft in verschillende etappes alle benodigde informatie over de paddenstoelen voor ons verzorgd. Gestart is met een vooronderzoek op grond van de database met gegevens van de Paddenstoel Werkgroep Drenthe. Dit bestand is gevuld met 278.000 gegevens over voorkomens van paddenstoelen in Drenthe. Alleen gegevens van na 1999 zijn in dit verband in het onderzoek betrokken. Vervolgens heeft veldonderzoek plaatsgevonden in 184 gebieden. Uiteindelijk heeft in 2009 nogmaals veldonderzoek plaatsgevonden omdat de Rode lijst voor soorten paddenstoelen gedurende het project door de minister van LNV is gewijzigd (besluit van 28 augustus 2009). Met deze wijziging is een aantal soorten paddenstoelen van de Rode lijst verdwenen, wat gevolgen heeft gehad voor de eerdere inventarisatie. Tijdens de inventarisaties naar soorten paddenstoelen is af en toe ook informatie opgenomen over voorkomende vaatplanten. De voor verzuring gevoelige soorten paddenstoelen, voorkomend op de Rode lijst, zijn opgenomen in bijlage 1.

Vaatplanten

Voor vaatplanten is gebruik gemaakt van beschikbare provinciale opnamegegevens die in de afgelopen jaren binnen de diverse natuurgebieden hebben plaatsgevonden. Vanuit de beschikbare deskundigheid binnen de provincie Drenthe is aangegeven, dat gebruik kan worden gemaakt van inventarisatiegegevens vanaf het jaar 1990 en jonger. Deze gegevens geven een goed en realistisch beeld van de soorten die zijn geïnventariseerd en in de gebieden voorkomen. Besloten is om alle inventarisatiegegevens van voor 1 januari 1990 niet mee te nemen in de overwegingen. De voor verzuring gevoelige vaatplantsoorten, voorkomend op de Rode lijst, staan opgenomen in bijlage 2.

Besloten is om alle verzamelde gegevens over paddenstoelen en vaatplanten te combineren in 1 integrale rapportage. Deze integratie van gegevens is ook uitgevoerd door de heer Arnolds. Het eindresultaat van alle gegevens over Rode lijstsoorten binnen de gebieden is opgenomen in bijlagen 3 en 4. Op het moment dat in een gebied kleiner dan 50 hectare 2 of meer Rode lijstsoorten zijn waargenomen, kan het gebied worden aangewezen als zeer kwetsbaar. De uiteindelijke aanwijzing hangt af van de verdere score in het integrale beoordelingsmodel. Gebieden kleiner dan 50 hectare die op basis van de onderzoeken niet aan minimaal 2 Rode lijstsoorten voldoen, worden in dit advies niet aangewezen als zeer kwetsbaar en verdwijnen daarmee van de huidige kaart Wav.

5 Afwegingscriteria ten aanzien van niet verplichte gebieden

Voor de aanwijzing van de overige voor verzuring gevoelige gebieden die zijn gelegen binnen de EHS bestaat er een zekere mate van beleidsvrijheid. Dit is bepaald in artikel 4 van de Wav. Er mag hierbij uitsluitend rekening houden met de in hetzelfde artikel 4 van de Wav opgenomen afwegingsaspecten. De afwegingsaspecten zijn in beginsel gelijkwaardig ten opzichte van elkaar. Er moet een integrale afweging worden gemaakt, rekening houdend met alle aspecten. Daarom is een integraal beoordelingskader ontwikkeld, waarin alle criteria zijn opgenomen en objectief worden beoordeeld. In hoofdstuk 5 wordt de systematiek van het integrale beoordelingskader uiteengezet en verder ingevuld en uitgewerkt. De wettelijk bepaalde afwegingsaspecten zijn de volgende:

- I. de gevoeligheid van het voor verzuring gevoelige gebied voor de effecten van ammoniak;
- II. de in het voor verzuring gevoelige gebied aanwezige natuurwaarden;
- III. de ecologische samenhang binnen het voor verzuring gevoelige gebied of van dat gebied met een of meer andere gebieden die als zeer kwetsbaar gebied worden aangewezen;
- IV. de grootte van het voor verzuring gevoelige gebied;
- V. de gevolgen van de aanwijzing voor bestaande veehouderijen, voor zover de ecologische samenhang tussen de zeer kwetsbare gebieden daardoor niet wordt aangetast en geen verlies van bijzondere natuurwaarden optreedt.

Ten aanzien van alle afwegingscriteria is belangrijke en aanvullende informatie aanwezig. Hetzij uit de Memorie van toelichting op de Wav (Tweede Kamer, 2005-2006, 30 654, nr. 3), dan wel uit andere documentatie of praktijkkennis. Deze informatie wordt in het navolgende uitgebreid uiteen gezet, omdat dit van groot belang is voor de besluitvorming van PS. De teksten hierna volgend, de toelichting op de afwegingsaspecten en de voorwaarden, zijn deels letterlijk afkomstig uit de Memorie van toelichting op de Wav. De tekst is in die gevallen cursief en tussen dubbele aanhalingstekens weergegeven. Teksten die niet afkomstig zijn uit de genoemde Memorie van toelichting zijn in 'normaal' lettertype weergegeven.

I. De gevoeligheid voor de effecten van ammoniak.

“Het gaat hierbij om de mate waarin de in het voor verzuring gevoelige gebied aanwezige natuur gevoelig is voor ammoniak (verzuring en vermisting). De gevoeligheid kan worden bepaald door de betreffende natuur te beoordelen aan de hand van de indeling in het Handboek Natuurdoeltypen (Wageningen 2001, Expertisecentrum LNV, tweede, geheel herzien uitgave). Daarin wordt onderscheid gemaakt tussen kwetsbare natuurdoeltypen (met een kritische depositiewaarde tussen 1400 en 2400 mol N per ha per jaar) en zeer kwetsbare natuurdoeltypen (met een kritische depositiewaarde kleiner dan 1400 mol N per ha per jaar).”

Om invulling te geven aan dit aspect wordt een combinatie gemaakt van de huidig geldende kaart Wav (d.d. 14 december 2004) en de Drentse natuurdoeltypenkaart. De Drentse natuurdoeltypenkaart is opgebouwd aan de hand de systematiek die is beschreven in het bovengenoemde Handboek Natuurdoeltypen. De natuurdoeltypenkaart is een kaart in ontwikkeling die steeds wordt aangepast op het moment dat bijvoorbeeld nieuwe gebieden een natuurfunctie hebben gekregen. In dit proces gaat het alleen om de natuur die gerealiseerd is voor 1 mei 1988, omdat alle nieuwere natuur per definitie niet als voor verzuring gevoelig in het kader van de Wav kan worden aangemerkt. Voor alle gebieden die voorkomen op de kaart Wav (d.d. 14 december 2004), geldt dat de aanleg dan wel de begrenzing is gerealiseerd voor 1 mei 1988, en dat de natuurdoeltypen voor deze gebieden bekend zijn. Door een combinatie te maken van de kaart Wav en de Drentse natuurdoeltypenkaart wordt daardoor eenduidig in beeld gebracht welk natuurdoeltype geldt voor welk (deel van een) gebied. Meer (achtergrond) informatie over de gevoeligheid voor verzuring, en de kwetsbaarheidklassen, is opgenomen in bijlage 5.

II. De aanwezige natuurwaarden

“De aanwezige natuurwaarden worden voor een belangrijk deel bepaald door de zeldzaamheid van de aanwezige flora en fauna, en het belang van het behoud van deze natuur voor de realisatie van de EHS. Door middel van de aanleg van nieuwe natuur en het (agrarisch en particulier) natuurbeheer in de EHS worden natuurgebieden met elkaar verbonden. Daardoor kan er uitwisseling tussen die natuurgebieden ontstaan. Het gevolg daarvan is versterking en verspreiding van de flora en fauna in Nederland en daarmee een duurzaam behoud van biodiversiteit. Om dit doel te kunnen realiseren dienen de bestaande natuurgebieden tegen aantasting door ammoniak te worden beschermd.

Bij het bepalen van de natuurwaarden kan ook rekening worden gehouden met de potentie van het betreffende gebied om natuurwaarden te ontwikkelen of te herstellen. Daartoe zal met name aanleiding zijn in situaties waar met overheidssubsidie effectgerichte maatregelen zijn of worden getroffen die zijn gericht op ontwikkeling of herstel van die natuurwaarden.”

Het voorkomen in een gebied van bepaalde voor verzuring gevoelige Rode lijstsoorten planten en dieren is een belangrijke graadmeter voor de natuurwaarde van een gebied. Bekeken is welke soorten enerzijds een goede indicatie geven en waar anderzijds ook voldoende gegevens van voorhanden zijn of relatief eenvoudig kunnen worden verkregen. Hierover is in hoofdstuk 4 al aangegeven dat, binnen de kaders van dit advies, is gekozen voor het beoordelen van gegevens over voor verzuring gevoelige vaatplanten en paddenstoelen voor de gebieden met een oppervlakte van minder dan 50 hectare.

Voor gebieden die groter zijn dan 50 hectare hebben we provinciale opnamegegevens van Rode lijstsoorten van vaatplanten gebruikt (opnamegegevens van na 1990). Voor de meeste van deze gebieden was informatie bekend, voor een klein aantal niet. Voor gebieden groter dan 50 hectare waar de informatie van ontbrak is bekeken of ze na het doorlopen van het totale beoordelingskader wel of niet zouden zijn aangewezen. Indien een gebied niet zou worden aangewezen wegens het ontbreken van gegevens voor Rode lijstsoorten, is voor die gebieden extra veldonderzoek verricht. Dit bleek voor een drietal gebieden groter dan 50 hectare alsnog noodzakelijk. Al deze drie gebieden bleken wel meerdere Rode lijstsoorten te bevatten.

III. De ecologische samenhang

“Onder ecologische samenhang wordt in dit verband verstaan de samenhang tussen planten- en diersoorten en de samenhang tussen leefgebieden van planten- en diersoorten in een gebied of Regio. De samenhang wordt onder andere bepaald door de aanwezige deelpopulaties van een soort binnen een bepaald gebied. Bij gebrek aan stabiele bronpopulaties is het voortbestaan van een soort in een gebied of regio vaak afhankelijk van deelpopulaties op verschillende plaatsen. Sommige soorten kunnen alleen duurzaam voorkomen als er voldoende (kleinere) deelpopulaties binnen een netwerk aanwezig zijn.”

Aangezien alle gebieden onderdeel uitmaken van de EHS (die selectie heeft al eerder plaats gevonden bij de vaststelling van de huidig geldende kaart Wav) en daardoor vanuit dat doel al deel uitmaken van een duidelijke ecologische samenhang in de regio, is de ecologische samenhang verder niet meegenomen als onderscheidend criterium.

IV. De grootte van het voor verzuring gevoelig gebied

“Ook bij de grootte van een gebied gaat het om een ecologisch aspect, in die zin dat hoe groter een aaneengesloten natuurgebied is, des te groter de ecologische potentie van een gebied is. Om die reden ligt het voor de hand om grote voor verzuring gevoelige gebieden als zeer kwetsbaar gebied aan te wijzen, ook al zijn de natuurwaarden minder groot of is de aanwezige natuur minder gevoelig voor ammoniak dan in andere kleinere voor verzuring gevoelige gebieden. Dat geldt zeker voor de

zogenaamde natuurkernen, grote aaneengesloten natuurgebieden (of een samenstel van dergelijke gebieden die dichtbij elkaar zijn gelegen) die in totaal groter zijn dan 1.000 ha in de niet-concentratiegebieden.”

Als onderscheidend criterium is de grens van 50 hectare opgenomen in de Wav. Voor verzuring gevoelige gebieden die kleiner zijn dan 50 hectare, mogen alleen door PS worden aangewezen als ze voldoen aan specifiek in de Wav opgenomen criteria. Het bepalen van de grootte van gebieden is niet altijd eenvoudig. Gebieden die zelfstandig (ruim) groter zijn dan 50 hectare vormen geen probleem. Op de huidige kaart Wav staan echter ook veel gebieden weergegeven die qua oppervlakte zelfstandig kleiner zijn dan 50 hectare, maar onderdeel uitmaken van een grotere eenheid. Ook kunnen meerdere bij elkaar liggende gebiedjes, die allen kleiner zijn dan 50 hectare, gezamenlijk groter zijn dan 50 hectare. In dergelijke gevallen moet eerst worden aangetoond waarom de betreffende gebiedjes als aaneengesloten gebied moeten worden beoordeeld. Ten aanzien van het kunnen bepalen van de aaneengeslotenheid van gebieden zijn in het kader van dit advies een aantal criteria geformuleerd en gehanteerd:

- **Doorsnijding:** Bij een onderbreking als gevolg van ‘doorsnijding’ kan worden gedacht aan een weiland waarop een agrarische bestemming rust, maar met name ook aan infrastructurele doorsnijding van voor verzuring gevoelige gebieden door (auto)wegen, kanalen, sloten en rivieren.
 - Bij een doorsnijding c.q. onderbreking van een voor verzuring gevoelig gebied tot en met 25 meter is in alle gevallen nog steeds sprake van een aaneengesloten gebied;
 - Bij een onderbreking van meer dan 25 meter, maar minder dan 50 meter, worden gebieden alleen als aaneengesloten gebied beoordeeld als er geen bestaande veehouderijbedrijven liggen in een zone van 250 meter rond de gebieden < 50 hectare;
 - Bij een onderbreking van meer dan 50 meter worden gebieden als niet aaneengesloten beoordeeld.
- **Linten en lintverbindingen:** Linten zijn losliggende, smalle, rechtlijnige elementen. Het betreft veelal houtwallen, singels, erfbeplanting, bomenstroken enz. Lintverbindingen zijn verbindingen van linten die verschillende gebieden met elkaar verbinden.
 - Eventuele optredende negatieve gevolgen voor bestaande veehouderijen door de aanwezigheid van linten of lintverbindingen zullen in het verdere traject van maatwerkoplossingen op individuele basis en in detail worden beoordeeld;
- **Uitlopers:** Dit zijn kleine gebiedsdelen die qua vorm veelal opvallend zijn, omdat zij afwijkend zijn ten opzichte van de normale, rechte begrenzing van een gebied. Uitlopers zitten vast aan een gebied en maken daar onderdeel van uit.
 - Uitlopers worden in principe beschouwd als aaneengesloten gebied;
 - Eventuele optredende negatieve gevolgen voor bestaande veehouderijen door de aanwezigheid van uitlopers zullen in het verdere traject van maatwerkoplossingen op individuele basis en in detail worden beoordeeld.
- **Delen van voor verzuring gevoelige gebieden die vastzitten aan Natura 2000 gebied:** Voor verzuring gevoelige gebieden die aansluiten bij c.q. vast zitten aan een verplicht aan te wijzen gebied (o.g.v. artikel 2, lid 3, van de Wav) worden beschouwd als aaneengesloten gebied.

In het kader van de bovengaande criteria is allereerst onderzocht welke gebieden binnen een afstand van maximaal 25 meter tot elkaar zijn gelegen. Al deze gebieden zijn als aaneengesloten beoordeeld en in het vervolg van het traject als 1 gebied behandeld. Vervolgens is na de eerste stap onderzocht welke kleine gebieden (< 50 hectare) binnen een afstand van maximaal 50 meter, tot een groot gebied (1 of meerdere samenhangende gebieden met een oppervlakte > 50 hectare) gelegen waren. Deze gebieden zijn ook als aaneengesloten beoordeeld, tenzij er binnen de wettelijk bepaalde zone van 250 meter 1 of

meerdere veehouderijbedrijven zijn gelegen. Indien een veehouderij in de zone was gelegen zijn de gebieden als niet-aaneengesloten behandeld. Na deze exercitie is het bekend welke gebieden binnen Drenthe voorkomen, welke omvang deze gebieden hebben en hoe ze in het vervolg van het project moeten worden beoordeeld.

V. De gevolgen voor bestaande veehouderijen

“Dit is een afwegingsaspect dat nieuw is ten opzichte van de door de provincies gehanteerde afwegingsaspecten. Het is, anders dan de andere aspecten, ook geen ecologisch criterium. Met dit aspect wordt invulling gegeven aan de bestuurlijke afspraak om bij de vaststelling en begrenzing van de zeer kwetsbare gebieden te trachten eventuele knelpunten via een maatwerk aanpak op te lossen. Maatwerk wordt vooral bij de randen van de gebieden noodzakelijk geacht om een onevenredige beperking van individuele veehouderijen in hun uitbreidingsmogelijkheden te voorkomen. Deze situaties doen zich in de praktijk veelal voor bij natuurgebieden die op basis van de wettelijke bepalingen als één voor verzuring gevoelig gebied moeten worden aangemerkt, maar waarvan een topografisch duidelijk begrensde gedeelte een afwijkende en beduidend mindere ecologische kwaliteit heeft dan de rest van dat gebied.

Aan het gebruik van dit afwegingsaspect zijn ecologische randvoorwaarden gesteld. Alleen als er geen belangrijke natuurwaarden verloren gaan en de ecologische samenhang niet wordt aangetast, kan dit aspect een rol spelen bij de begrenzing van de zeer kwetsbare gebieden. Dit zal per concrete situatie moeten worden beoordeeld. Van belangrijke natuurwaarden kan bijvoorbeeld sprake zijn als in het gebied (ernstig) bedreigde, voor ammoniak gevoelige soorten voorkomen die op de door de Minister van LNV vastgestelde Rode lijsten flora en fauna voorkomen. In eerste instantie zal het daarbij gaan om plantensoorten, maar ook diersoorten kunnen relevant zijn als deze voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van de aanwezige flora.”

Het criterium ‘gevolgen voor bestaande veehouderijen’ komt in dit advies twee keer aan de orde. Als eerste in de systematiek van het integrale beoordelingskader en later in het proces van individueel maatwerk voor een tweede keer. In hoofdstuk 5 is het integrale beoordelingskader beschreven en uitgelegd, inclusief hoe het criterium is meegewogen. Het wegen van de veehouderijbelangen in het integrale beoordelingskader is nog niet de individuele maatwerkbeoordeling waarvoor in bovenstaande geciteerde tekst ook nadrukkelijk aandacht is. Dat deel van de beoordeling kan pas dan plaatsvinden als bekend is welke huidige gebieden van de kaart WAV in aanmerking komen om als zeer kwetsbaar te worden aangewezen. Dat kan dus pas plaatsvinden op het moment dat het integrale beoordelingskader geheel is doorlopen. Het maatwerk dat vervolgens plaats kan vinden op individueel bedrijfs- en gebiedsniveau is beschreven in hoofdstuk 6.

Bij het wegen van (individuele) belangen van veehouderijen ten opzichte van aan te wijzen (delen van) kwetsbare gebieden, is een belangrijk voorbehoud gemaakt. Het voorbehoud houdt in dat een dergelijke afweging alleen wordt gemaakt voor bedrijven met een van een zekere omvang en met toekomstperspectief. De volgende redenen hebben hieraan ten grondslag gelegen.

Intensieve veehouderijbedrijven met een omvang die kleiner is dan 50 Nge² hebben onvoldoende toekomstperspectief om door te kunnen groeien tot een sterk en concurrerend bedrijf. Het aantal bedrijfsbeëindigingen in Nederland is in deze categorie bedrijven het grootst. De komende jaren raken steeds meer stallen economisch en technisch afgeschreven. Met de eisen die gelden op het gebied van milieu en dierwelzijn, in combinatie met de maatschappelijke eisen op veterinair gebied en voedselveiligheid, is voor veel kleine bedrijven de drempel te hoog om te investeren in een nieuwe stal

² Nge = Nederlandse grootte eenheid;

die aan alle eisen voldoet. Wordt daarbij de internationale concurrentieontwikkeling in ogenschouw genomen, dan kan onderbouwd worden gesteld dat er voor een dergelijk relatief kleine intensieve veehouderij geen duurzame toekomst is weggelegd.

Voor melkrundveehouderijen is de situatie onder de Wav aanzienlijk verbeterd met de wetwijziging van 1 mei 2007. Melkveehouderijbedrijven binnen de zonerings van 250 meter mogen uitbreiden tot een omvang die overeen komt met de emissie die behoort bij 200 melkkoeien en 140 stuks jongvee (totaal 2.446 kg ammoniak per jaar, ongeveer 240 Nge). In de oude wet was de uitbreiding beperkt tot een emissieplafond ter hoogte van 1.345,3 kg ammoniak per jaar. Melkrundveehouderijen met een omvang van 50 Nge hebben gemiddeld genomen zo'n 40 melkkoeien met bijbehorend jongvee. Melkrundveehouderijen kleiner dan een omvang van 50 Nge kunnen nog een aanzienlijke groei doormaken binnen de zone van 250 meter, alvorens zij zullen worden beperkt op grond van de Wav. De investeringen die dit met zich brengt zijn zo groot dat die omvang wellicht niet eens kan worden bereikt. Melkrundveehouderijen kleiner dan 50 Nge worden dan ook te klein geacht op dit moment daadwerkelijk onevenredige (uitbreidings)hinder te ondervinden als gevolg van de Wav.

De bovenstaande overwegingen hebben ertoe geleid dat de afweging tussen natuurlijke c.q. ecologische belangen en de bestaande veehouderijen alleen wordt gemaakt indien het bedrijven (intensief, melkrundvee of een combi van beide) betreft met een omvang van 50 Nge of meer, op basis van de ons best beschikbare gegevens aan de start van het project, zijnde het Giab 2007

Bij de bovenstaande ingekaderde tekst is echter wel een belangrijk voorbehoud gemaakt. In de tekst hierna wordt aangegeven wat dat voorbehoud inhoudt en waarom dat is gemaakt.

Binnen de kaders van dit project mag gebruik gemaakt worden van bedrijfsspecifieke gegevens die afkomstig zijn uit het Giab-bestand (Geografische Informatie Agrarische Bedrijven) van het jaar 2007 van Dienst Regelingen. De gegevens in het bestand zijn afkomstig van de landbouwtellingen en geven een getrouw beeld van de omvang per voorkomend veebedrijf in Drenthe. Uit deze cijfers is gebleken dat in Drenthe binnen de zones van 250 meter van de huidig geldende kaart Wav bij benadering zo'n 400 bedrijven liggen met een omvang die kleiner is dan de genoemde 50 Nge. In de toekomst kan wellicht blijken dat hiertussen perspectiefvolle landingsplaatsen voor te verplaatsen veehouderijbedrijven zitten. Het zou jammer zijn om voor dergelijke toekomstige ontwikkelingen de deur nu al definitief in het slot te doen. Vandaar dat hierover het volgende specifiek is overeengekomen in de stuurgroep WAV:

Als bij het realiseren van gebiedsopgaven in de toekomst blijkt dat een dergelijke locatie zich aandient, dient het besluit op dat onderdeel heroverwogen te kunnen worden en de afweging tussen de lokaal aanwezige natuur en de bedrijfsspecifieke kenmerken opnieuw plaats te kunnen vinden. Er dient duidelijk sprake te zijn van een opgave tot een gebiedsontwikkeling, met bijbehorend gebiedsplan. Indien in een dergelijk voorkomend proces zou blijken dat de kaart Wav dient te worden aangepast, zal dat ten aanzien van die specifieke locatie ook moeten kunnen gebeuren.

Met het bovenstaande wordt de in de toekomst mogelijk benodigde gebiedsontwikkeling binnen de landbouwsector zo flexibel mogelijk gehouden. Bij een dergelijk te nemen besluit zullen zowel de ecologische belangen en de landbouwbelangen opnieuw worden gewogen. Het eventueel aanpassen van de kaart Wav dient vervolgens plaats te vinden conform de wettelijk voorgeschreven spelregels.

6. Integraal beoordelingskader

In de Memorie van toelichting van de Wav is het volgende letterlijk opgenomen:

“Afgezien van de bij de afwegingsaspecten genoemde voorwaarden, zijn alle afwegingsaspecten in beginsel gelijkwaardig. Het gaat om een integrale afweging rekening houdende met alle aspecten, waarbij op basis van de scores voor de verschillende aspecten zal worden beoordeeld of een voor verzuring gevoelig gebied als zeer kwetsbaar wordt aangewezen. In de toelichting op hun besluit zullen provinciale staten dienen aan te geven op welke wijze met de verschillende afwegingsaspecten in de praktijk rekening is gehouden”

Gelezen het bovenstaande is een Drents integraal beoordelingskader ontwikkeld. Het doel van dit beoordelingskader is om via een algemene integrale benadering gebieden zo objectief mogelijk te kunnen beoordelen, op basis van de wettelijk verplichte en in hoofdstuk 4a toegelichte criteria. Overigens is in het beoordelingskader aan de 5 wettelijk voorgeschreven criteria een extra criterium toegevoegd, namelijk het al dan niet onderdeel uitmaken van een Natura 2000-gebied. Indien dat het geval is, moet op grond van de Wav een dergelijk gebied altijd als zeer kwetsbaar worden aangewezen, ongeacht de score op andere onderdelen (zie hoofdstuk 3). In het integrale beoordelingskader wordt bij een positieve beoordeling ten aanzien van de ligging in Natura 2000-gebied dan ook direct het maximale aantal te scoren punten toegekend. Daarmee is het gebied automatisch verzekerd van aanwijzing. Ten aanzien van de andere afwegingscriteria is een puntenstelsel ontworpen. Per criterium kunnen punten worden behaald. De uiteindelijke totaalscore is vervolgens bepalend voor de eventuele aanwijzing van een gebied. Voor gebieden die kleiner zijn dan 50 hectare geldt dat ze alleen integraal, op alle onderdelen, zijn beoordeeld op het moment dat ze voldoende gescoord hebben op aanwezigheid van Rode lijstsoorten. In bijlage 6 is per gebied weergegeven wat de score is op de te onderscheiden criteria per gebied. Hierna volgt de inhoudelijke beschrijving van het beoordelingskader.

Integraal beoordelingskader, de criteria en de te behalen punten:

*** Criterium: Natura 2000-gebied**

Indien dergelijk gebied gevoelig is voor verzuring krijgt het de maximaal haalbare score **score = 5**

*** Criterium: Gevoeligheid voor ammoniak (a.d.h.v. natuurdoeltypen)**

Hoe meer oppervlakte van een gebied aan te merken is als zeer gevoelig (1.399 mol/N/ha/jr. of minder), hoe hoger de te behalen score wordt. De verdeling van scores is als volgt:

0 – 10%	oppervlakte van het gebied zeer gevoelig voor ammoniak	score = 0
>10 – 50%	oppervlakte van het gebied zeer gevoelig voor ammoniak	score = 1
>50%	oppervlakte van het gebied zeer gevoelig voor ammoniak	score = 2

*** Criterium: Aanwezige natuurwaarden**

De aanwezige natuurwaarde van een gebied wordt beoordeeld aan het vóórkomen van Rode Lijstsoorten en/of Habitatsoorten. Hierbij moet worden uitgegaan van recente waarnemingen (na 1990). De plantensoorten of de leefomgeving van de betreffende diersoorten moeten zeer gevoelig zijn voor ammoniak (depositiewaarde 1.400 mol/ha/jr of lager).

Voor gebieden die kleiner zijn dan 50 hectare geldt dat ze alleen dan aangewezen kunnen worden als er meer dan 1 Rode lijst- en/of Habitatsoorten wordt aangetroffen. Als er 1 soort of minder is geïnventariseerd, kan het gebied dus niet worden aangewezen en worden de overige criteria niet beoordeeld. De lijst met de Rode lijstsoorten die binnen het project zijn beoordeeld zijn opgenomen in

bijlagen 1 en 2. Habitatsoorten zijn niet beoordeeld. Voor inhoudelijke achtergronden van de beoordeelde soorten, zie hoofdstuk 4b en bijlagen 3 en 4.

Geen of 1 van de genoemde Rode lijstsoorten is geïventariseerd **score = 0**
2 of meer genoemde Rode lijstsoorten zijn geïventariseerd **score = 1**

* Criterium: Ecologische samenhang

In overleg met alle bij dit advies betrokken partners is vastgesteld dat de ecologische samenhang tussen gebieden is verzekerd door de ligging binnen de EHS. Alle binnen de EHS gelegen gebieden worden daarom per definitie als samenhangend beoordeeld.

Ieder gebied dat deel uitmaakt van de EHS **score = 1**

* Criterium: Grootte van het gebied

Hoe groter een gebied is, des te meer potentie het heeft om bepaalde natuurwaarden in stand te houden dan wel om natuurwaarden te ontwikkelen. Vandaar dat grotere en kleinere gebieden verschillende scores. In de Wav is dit onderscheid ook aangebracht voor gebieden groter of kleiner dan 50 hectare. In welke gevallen een gebied als groter of kleiner dan 50 ha moet worden beoordeeld is eerder in paragraaf 4a beschreven. Aaneengeslotenheid is beoordeeld aan de hand van een aantal criteria.

Grootte van het gebied <50 hectare **score = 0**
Grootte van het gebied >50 hectare **score = 1**

* Criterium: Gevolgen voor bestaande veehouderijen

Onderscheid wordt gemaakt naar grootte van en aantallen bestaande bedrijven. Een bedrijf dat toekomstbestendig is en zich wil ontwikkelen dient nu al een bepaalde omvang te hebben. De grens voor de omvang van de bedrijven is bepaald op 50 Nge.

Daarnaast is het van belang om het aantal bestaande veehouderijen rondom een eventueel aan te wijzen gebied mee te wegen. We hebben hiervoor de maat gehanteerd van gemiddeld 1 bedrijf per 25 ha oppervlakte van het gebied. Dit gecombineerd met de omvang, leidt tot de volgende scores die kunnen worden behaald.

Geen veehouderijen, of veehouderijen kleiner dan 50Nge, liggen binnen 250 m-zone **score = 0**
1 of meer veehouderijen (met Nge>50) per 25 ha natuurgebied in 250 m-zone **score = -1**

Totaalscore

Wanneer op alle onderdelen (min)punten zijn gescoord wordt een totaalscore verkregen. De totaalscore bepaalt of een gebied wordt aangewezen als zeer kwetsbaar of dat het niet wordt aangewezen. De beoordeling van de totaalscores is als volgt:

Bij een totaalscore van 1 of minder gebied wordt niet aangewezen als zeer kwetsbaar
Bij een totaalscore van 2 of meer gebied wordt wel aangewezen als zeer kwetsbaar

Zoals eerder gesteld worden gebieden < 50 hectare niet op alle criteria beoordeeld als niet kan worden voldaan aan de aanwezigheid van tenminste 2 Rode lijst en/of Habitatsoorten.

7. Individuele beoordeling en maatwerk

Het is van groot belang om duidelijke zorgvuldige spelregels te hanteren bij het herbegrenzen van delen van zeer kwetsbare gebieden. Er moet voor gezorgd worden dat de aanpassingen die doorgevoerd worden in stand kunnen blijven bij eventuele gerechtelijke geschillen. Het is daarom van belang om zo dicht mogelijk te blijven bij de uitgangspunten die de wetgever heeft aangereikt.

De spelregels die binnen dit advies zijn opgesteld bij de beoordeling of herbegrenzing aan de orde kan zijn, zijn de volgende:

1. Grootte van de veehouderij

Op een eerder moment is bepaald dat binnen de kaders van dit advies maatwerk wordt beoordeeld voor bedrijven die al een bepaalde omvang hebben. Die omvang is vastgesteld op 50 Nge. Bedrijven beneden deze omvang kunnen: 1. nog grote groei mogelijkheden doormaken (melkveehouderijbedrijven); 2. de schaalvergroting redelijkerwijs niet realiseren (intensieve bedrijven, dan wel combi bedrijven); 3. zijn en blijven hobbymatige bedrijven. Bedrijven met een omvang van minder dan 50 Nge worden dus niet individueel beoordeeld. De grootte van de bedrijven is bepaald aan de hand van de best beschikbare gegevens, namelijk het Giab 2007.

2. Mate van kwetsbaarheid van de natuur

De scheidslijn tussen of een natuurdoeltype als kwetsbaar dan wel als zeer kwetsbaar moet worden beoordeeld/aangemerkt, ligt bij 1.399 mol. Alle natuur die wordt ingedeeld in de klasse boven de 1.399 mol wordt aangemerkt als kwetsbaar en alles beneden de grens van 1.399 mol is zeer kwetsbaar. De kwetsbaarheid van de natuur binnen de aan te wijzen gebieden kan divers zijn. Vaak is niet het gehele gebied zeer kwetsbaar of kwetsbaar, maar gaat het in elkaar over. Dat gebeurt vooral vaak bij gebieden die zijn aangeduid als 'bos op arme zandgronden' (zeer kwetsbaar) enerzijds en eiken- 'beukenbos op lemige zandgronden' (minder kwetsbaar). Daar waar herbegrenzing toegepast wordt, moet duidelijk sprake zijn van een mindere kwetsbaarheid. Dat betekent dat een dergelijk deel van het gebied een waarde van meer dan 1.399 mol moet hebben, om voor herbegrenzing in aanmerking te komen.

3. Visuele beoordeling van aanwezige natuur

De natuurdoeltypen die binnen een natuurgebied voorkomen zijn opgenomen op de provinciale natuurdoeltypenkaart. Deze staat ook aan de basis van de beoordeling voor de bepaling van de kwetsbaarheid van natuurgebieden die in dit kader moeten worden aangewezen. Het kan echter zo zijn dat die begrenzing van de natuurdoeltypen niet 100% overeenkomt met de daadwerkelijk aanwezige natuur ter plaatse. Vaak is dit een gevolg van digitaliseringsfouten of van een verschil in schaalgrootte van gebruikte kaarten (de bodemkaart is bijvoorbeeld erg grof met een schaal van 1:50.000). De ter plaatse aanwezige natuur is gecheckt door middel van het raadplegen van luchtfoto's van het gebied waar het om gaat. Daar waar verschillen zich voordoen tussen werkelijk aanwezige natuur en de natuurdoeltypen op kaart, kan dat aanleiding zijn om het gebied anders te begrenzen. Dit alleen als sprake is van werkelijk aanwezige natuurdoeltypen die niet als zeer kwetsbaar zijn te kwalificeren.

4. Deskundigenoordeel op basis van veldkennis en/of veldbezoek

De gevallen waarover, na beoordeling op basis van de drie hierboven omschreven criteria, nog geen overeenstemming is bereikt zijn aanvullend beoordeeld door deskundigen. Het deskundigenoordeel krijgt vorm op grond van beschikbare veldkennis, vaak gecombineerd met een bezoek aan de plek waar het om gaat. Het deskundigenoordeel geeft uitsluitend of overgegaan kan worden tot herbegrenzen of niet.

Op het moment dat duidelijk is geworden dat tot herbegrenzing overgegaan kan worden op inhoudelijke gronden, is het van belang om ook afspraken te hebben gemaakt over de wijze waarop herbegrenzing

vorm krijgt. Ten tijde van de eerder vastgestelde kaart Wav in 2004, is ook gebruik gemaakt van een herbegrenzingsmethode, namelijk de zogenaamde 'cirkelmethode'. De wetgever heeft met de wijziging van de Wav in 2007 zelf ook ruimte gegeven voor herbegrenzing en hier enige kaders voor gesteld. In dit advies wordt in eerste instantie geprobeerd zo dicht mogelijk te blijven bij de uitleg van de wetgever (begrenzen op topografisch te onderscheiden eenheden). Daar waar die methode niet leidt tot een bevredigende oplossing voor het veehouderijbedrijf dan wel de natuur, wordt overgegaan tot het herbegrenzen via de beproefde cirkelmethode. Dit, omdat het in Drenthe 'oud recht' geworden is bij de totstandkoming van de eerdere kaart Wav. Niet toepassen van de cirkelmethode in voorkomende gevallen zou leiden tot ongelijkheid voor veehouders die in 2004 wel zijn geholpen en veehouders die nu niet geholpen zouden kunnen worden.

De uiteindelijke spelregels die bij het vormgeven van de herbegrenzing zijn gehanteerd, zijn de volgende:

1. In eerste instantie is gezocht naar aansluiting bij de topografische begrenzing van (delen) van gebieden waar herbegrenzing aan de orde is. De nieuwe grens zal in dat geval neergelegd worden op de dichtst tot de rand van het gebied gelegen topografisch te onderscheiden grens, waarbij de dierenverblijven van het veehouderijbedrijf buiten de zone komen te liggen;
2. Als aansluiting bij topografische ondergrond niet mogelijk en/of niet wenselijk is, dan is op dezelfde wijze als bij de in 2004 vastgestelde kaart Wav herbegrensd. Dit betekent dat de buitenste muur van het dichtst tot het natuurgebied gelegen dierenverblijf als meetpunt is genomen. Vanuit dit punt is een cirkel met een straal van 255 meter getrokken. Het deel van het natuurgebied wat binnen deze cirkel valt, wordt niet langer aangemerkt als zeer kwetsbaar gebied. Hiermee komt het totale veehouderijbedrijf buiten de invloedssfeer van de Wav te liggen, met een marge van 5 meter.

Alle bedrijven met een omvang van meer dan 50 Nge en gelegen binnen de zone van 250 meter zijn uiteindelijk individueel beoordeeld. Behalve de bedrijven die liggen in een zone rondom kwetsbare delen van Natura 2000 gebieden. Herbegrenzing rondom Natura 2000 gebieden is niet aan de orde, omdat de beleidsvrijheid hiertoe niet in de wet is opgenomen. In totaal zijn zo'n 100 bedrijven en locaties individueel bekeken en beoordeeld. Dit is inclusief bedrijven die uiteindelijk buiten de zone bleken te liggen, geen bedrijf meer bleken te zijn, omgeschakeld waren op een andere bedrijfstak enz. De eerste selectie betrof een grove selectie, om na te gaan of van maatwerk überhaupt sprake zou kunnen zijn gezien de ligging van het veehouderijbedrijf ten opzichte van de natuurgebied(en) en de kennis over de natuur ter plaatse. Vervolgens is van een gereduceerd aantal bedrijfslocaties, 38 in totaal, nagegaan in hoeverre de locaties, de ligging van dierenverblijven en de gebiedskenmerken van de nabij gelegen kwetsbare natuur tot herbegrenzing zouden kunnen leiden. Het resultaat in aantallen bedrijven na de individuele beoordeling van de 38 bedrijven/locaties is als volgt:

- **15 bedrijven/locaties komen niet voor herbegrenzing in aanmerking**
- **23 bedrijven/locaties komen voor herbegrenzing in aanmerking**

Ontwerpkaart

Na deze laatste inhoudelijke stap is de ontwerpkaart Wav te maken. Alle gebiedskeuzes zijn gemaakt op basis van de inhoudelijke informatie en ook alle begrenzingslijnen zijn tot in detail nagelopen. De ontwerpkaart Wet en ammoniak die hieruit voortvloeit, is opgenomen als bijlage 7 van dit advies. Op deze ontwerpkaart is aangegeven waar de zeer kwetsbare gebieden in Drenthe liggen, de zones van 250 meter zijn weergegeven en de Natura 2000-gebieden zijn herkenbaar weergegeven.

8. Eindcijfers

Alle hierna te noemen cijfers zijn, aangevuld met andere informatie, opgenomen in en af te leiden uit een aantal tabellen. Deze vier tabellen staan op de volgende pagina weergegeven.

Het volgen van het stappenplan zoals dat is beschreven in dit document leidt tot een afname van het aantal veehouderijbedrijven in Drenthe, dat valt binnen de zonering van 250 meter. Duidelijk is wel dat dit ten koste gaat van de bescherming tegen ammoniakemissies van een deel van de Drentse natuur die binnen de EHS is gelegen. Belangrijk bij het bepalen van de effecten van het stappenplan voor de Drentse veehouderijsector en de Drentse natuur is een aantal zaken. Eerder is al geconstateerd dat kwetsbare delen van Natura 2000 gebieden op grond van de Wav altijd moeten worden aangewezen en dat er geen grenscorrectie c.q. maatwerk mag plaatsvinden. Bedrijven die rond deze gebieden in de zonering liggen zijn daarmee een autonoom gegeven en vast qua aantal (zie tabel 7.2). Dit aantal van 127 bedrijven moet in de analyse achterwege blijven om het effect goed in beeld te krijgen. Hetzelfde geldt voor bedrijven met een omvang beneden de 50 Nge. In hoofdstuk 5 is geconstateerd dat bedrijven met een omvang van minder dan 50 Nge geen onevenredige hinder ondervinden van de Wav. De focus is gericht op bedrijven met toekomstperspectief en die, al dan niet op termijn, tegen de grenzen van hun ontwikkelingsmogelijkheden aanlopen. Dit is de categorie veehouderijbedrijven met een omvang van meer dan 50 Nge.

Met andere woorden: van alle 318 veehouderijbedrijven die uiteindelijk in de zone van 250 meter rondom de zeer kwetsbare natuur van Drenthe blijven liggen, zijn 127 bedrijven gelegen nabij Natura 2000-gebied en 137 bedrijven kleiner dan 50Nge. Als de bedrijven nabij de Natura 2000 gebieden liggen is er geen beleidsvrijheid voor de provincie en de kleinere bedrijven (kleiner dan 50 Nge) worden niet direct onevenredig gehinderd door de Wav. Na het doorlopen van stappenplan is er in Drenthe sprake van uiteindelijk 54 veehouderijbedrijven met een omvang boven de 50 Nge die in de zone van 250 rondom zeer kwetsbare gebieden blijven liggen. Het betreft 52 melkveehouderijbedrijven, 1 intensief bedrijf en een combinatie van beide typen. In totaal 96 veehouderijen zijn buiten de invloedssfeer van de Wav gebracht. Van deze 96 veehouderijbedrijven zijn er 52 die een omvang hebben van meer dan 50 Nge.

Zoals ook in hoofdstuk 5, op pagina 17 van dit advies is aangegeven, is in de Wav een uitzonderingsbepaling opgenomen voor melkveehouderijen. Alle bestaande melkveehouderijbedrijven mogen op grond van de Wav uitbreiden tot een omvang die overeenkomt met een uitstoot van 2.446 kg ammoniak per jaar. Uitgaande van traditionele huisvesting betekent dit dat men kan groeien tot een omvang van 200 melkkoeien en 144 stuks vrouwelijk jongvee, wat overeen komt met ongeveer 240 Nge. Investeert men ook nog eens in emissiearme huisvesting, dan mag de behaalde winst worden omgezet in extra te houden dieren. Zodoende kan ook binnen de Wav-zonering sprake zijn van een behoorlijke ontwikkeling van een individueel melkveehouderijbedrijf. De 54 genoemde bedrijven die in de Wav-zonering blijven liggen, zitten dus niet op slot maar hebben te maken met beperkte uitbreidingsruimte (in verschillende mate).

Een andere conclusie is dat er met het doorlopen van het stappenplan van dit document en de autonome ontwikkeling van de veranderingen aan de EHS-kaart, er 1.135 hectare natuur geen onderdeel meer uitmaakt van de kaart Wav. Dat is 36,7% van het totaal op de huidige kaart Wav voorkomende gebieden met een omvang van minder dan 50 hectare en 2,85% van het totale areaal aan natuur dat op de kaart huidige Wav voorkomt. Hieruit blijkt, dat voornamelijk kleine en versnipperd gelegen (delen van) gebieden zijn verdwenen van de huidige kaart Wav en dat de robuuste natuurgebieden op de kaart zijn behouden.

Uit het voorgaande wordt duidelijk dat er een balans is gevonden tussen de omvang van de hectares natuur die beschermd dient te worden c.q. te blijven en het verminderde aantal bedrijven dat beperkt wordt op grond van de Wav. Daarbij vooral lettend op de veehouderijbedrijven die met dit besluit beïnvloedbaar zijn, en die al een redelijke omvang hebben.

Tabel 7.1 Aantal hectares natuurgebied dat wel of geen onderdeel uitmaakt van kaart Wav

Type gebied	Huidige kaart Wav	Nieuwe kaart Wav	Afname
Natura 2000	16.752	16.752	0 (0%)
Gebieden > 50 ha	20.138	20.069	69 (0%)
Gebieden < 50 ha	2.903	1.837	1.066 (37%)
Totaal	39.793	38.658	1.135 (3%)

Tabel 7.2 Aantal bedrijven in zones van 250 meter rondom Natura 2000 gebieden

Omvang veehouderij	Huidige kaart Wav	Nieuwe kaart Wav ³
< 10 Nge	41	41
> 10 Nge < 50 Nge	42	42
> 50 Nge	44	44
Totaal	127	127

Tabel 7.3 Aantal bedrijven met omvang beneden de 50 Nge gelegen in zones van 250 meter rondom de zeer kwetsbare gebieden (uitgezonderd de Natura 2000 gebieden)

Omvang veehouderij	Huidige kaart Wav	Nieuwe kaart Wav	Afname
< 10 Nge	89	65	24 (27%)
> 10 Nge < 50 Nge	92	72	20 (22%)
Totaal	181	137	44 (24%)

Tabel 7.4 Aantal bedrijven met omvang boven de 50 Nge gelegen in zones van 250 meter rondom de zeer kwetsbare gebieden (uitgezonderd de Natura 2000 gebieden)

Omvang veehouderij	Huidige kaart Wav	Nieuwe kaart Wav	Afname
> 50 Nge	106	54 ⁴	52 (49%)

³ Gebaseerd op het doorlopen van het stappenplan zoals dat beschreven is in het document.

⁴ 8 van deze bedrijven liggen binnen 1 kilometer afstand van de grens van een Natura 2000-gebied, en worden uit dien hoofde mogelijk al meer beperkt in ontwikkelingsmogelijkheden.

